ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ବନାମ

ଭାରତ ସଂଘ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ

24 ନଭେମ୍ବର, 2000

[ଜି. ବି. ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ବି. ଏନ୍. ଅଗ୍ରୱାଲ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତିଦ୍ୱୟ]

ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ (ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ବିକାଶ) ଅଧିନିୟମ, 1957 - ଧାରା 2 - ଓଡିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, 1990 - ନିୟମ 3, ନିୟମ 2 (0) – ରେଳ ପଥ ବିଛାଇବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ - ଲାଇନ ବିଛାଇବା ସମୟରେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ କେତେକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି – ଲାଭାଂଶ ଏବଂ ଉପକରର ଅସୁଲି ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି - ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେଲା, ରେଳ ପ୍ରଶାସନ ଖଣି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଲାଭାଂଶ ଏବଂ ଉପକର ଦେବାକୁ ବାଧ - ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ, ପ୍ରବେଶ 54 ତାଲିକା I - ତାଲିକା II ର ପ୍ରବେଶ 22 ।

ଶବ୍ଦ ଏବଂ ବାକ୍ୟାଂଶ - '*ବ୍ୟକ୍ତି*', **"ଯଥାର୍ଥ ଘରୋଇ ଉପଭୋଗ" -- ଅର୍ଥ ।**

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ରେଳ ଲାଇନ ବିଛାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହାକୁ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ସେହି ଜମିରୁ ଛୋଟ ପଥର ଖଣ୍ଡ ଏବଂ ମାଟି ଭଳି କେତେକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କଲା, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଲାଭାଂଶ ଏବଂ ଉପକର ଆଦାୟ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଏବଂ ଭାରତ ସରକାର ଏହାକୁ ଆପତ୍ତି କରି ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଏକ ଆଜ୍ଞାଦେଶ ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ପଟ୍ଟାଧାରୀ ବିରୋଧରେ ଲାଭାଂଶ କିମ୍ବା ଉପକର ଆଦାୟ କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଜମି କିମ୍ବା ସେଥିରେ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ପଟ୍ଟାଧାରୀ ନ ଥିବାରୁ ରେଳପଥ ବିଛାଇବା ନିମନ୍ତେ ଉପରୋକ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ କୌଣସି ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ ରେଳପଥ ବିଛାଇବା ପାଇଁ ରେଳ ପ୍ରଶାସନକୁ ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ଅର୍ଥ ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ (ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ବିକାଶ) ଅଧିନିୟମ, 1957 ତଥା ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, 1990ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଜମିରେ ଥିବା ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ମାଲିକାନା ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ନୁହେଁ ଏବଂ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଉକ୍ତ ଜମିରୁ କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ହେବ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ କହିଛନ୍ତି ଯେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଦ୍ୱାରା ଖନନ କରାଯାଇଥିବା ମାଟି ଏବଂ ଛୋଟ କଟା ପଥର ହେଉଛି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଯାହାର

ଦଖଲ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଛି, ସେହି ଜମି ଉପରେ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲାଭାଂଶ ଆଦାୟ କରିବାରେ ରାଜ୍ୟ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ହେବ ନାହିଁ । ଯେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଜମି ରହିଛି, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ରାୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଯେହେତୁ କୌଣସି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ହସ୍ତାନ୍ତର ଚୁକ୍ତିନାମା ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇନାହିଁ, ତେଣୁ ସରକାରୀ ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତରକୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ଦେବା ସମୟରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ପାଳନ କରିବେ ବୋଲି ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ତା'ର ତା **10.6.1987** ରିଖର ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲାଭାଂଶ ପ୍ରଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ସର୍ତ୍ତକୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ହସ୍ତାନ୍ତରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ପାଇଁ ଖୋଲା ରହିବ ।

ଏହି ଅଦାଲତରେ ଆବେଦନ କରି ଆବେଦନକାରୀ-ରାଜ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ରାଜ୍ୟ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ମାଲିକ ଅଟେ ଏବଂ କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲାଭାଂଶ କିମ୍ବା ଉପକର ଆଦାୟ କରିବାର ଅଧିକାର ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ଏହା ଅଧୀନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ନିୟମାବଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ, ଯେ ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, **1990**ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ, ଯାହା ଅଧିନିୟମର ଧାରା **15 (1)** ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ପଥର ଖଣି ଲିଜ୍, ଅନୁମତି/କିମ୍ବା ନିଲାମ ବିକ୍ରିର ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ କିମ୍ବା କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଯେ **1990** ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ **3** ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସାଧାରଣ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ନିଜ ଜମିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ ଏବଂ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତାହା ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସମାନ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ନିୟମ **3** ର ପରିସରରୁ ବାଦ ଦିଆଯିବ, ତେଣୁ ଯଦି ନିଜ ଜମିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଏ କିମ୍ବା ବାହାର କରାଯାଏ, କୌଣସି ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର କିମ୍ବା କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରାଯାଏ, ତେବେ ରାଜ୍ୟ ଏପରି ଉତ୍ତୋଳନ ଏବଂ କିମ୍ବା ସଂଗ୍ରହ ଉପରେ ଲାଭାଂଶ ଆଦାୟ କରିବାରେ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ହେବ ।

ଉତ୍ତରଦାତା-ଭାରତ ସଂଘ ସରକାର ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତ ସଂଘ ସପକ୍ଷରେ ଦଖଲ ମିଆଦି ଅନୁମତି ପତ୍ର ଦଲିଲ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇନାହିଁ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ସ୍ଥାପନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଜମି ଏବଂ ଯାହାର ଦଖଲ ଭାରତ ସଂଘକୁ ଦିଆଯାଇଛି, ସେଥିରୁ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ ପାଇଁ ଲାଭାଂଶ କିମ୍ବା ଉପକର ଆଦାୟ କରିବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲାର ଫଇସଲା କରିବାରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଥିଲେ ।

ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ ନ୍ୟାୟାଳୟ

ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲେ : **1.** ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, **1990** ର ନିୟମ **2 (1)** ରେ "ବ୍ୟକ୍ତି" ସଂଜ୍ଞାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏବଂ ନିୟମ **3** ରେ ଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଅନ୍ୟଥା ଅନୁମତି ମଞ୍ଜୁର କରାନଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ, ଏବଂ ଏହା ଅନୁମତିର ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ରେଳ ପ୍ରଶାସନ ସପକ୍ଷରେ କୌଣସି ଦଖଲ ମିଆଦି ଅନୁମତି ପତ୍ର ନ ଥିବାରୁ ଏହା କୌଣସି ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ, ନିୟମ **3** ର ପ୍ରାବଧାନକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ, ଯାହା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ବ୍ୟତୀତ ନିଜ ଜମିରୁ ଛୋଟ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ କିମ୍ବା ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ନିଷେଧ କରେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା *ଯଥାର୍ଥ* ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମାଲିକଙ୍କ ନିଜ ଜମିରୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିୟମ **3**ର ପ୍ରାବଧାନରେ ଥିବା ବର୍ଜନ ପାଇଁ, ଏହା ନିୟମ **2 (o)** ର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟରେ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ମାମଲା ହେବ । ଭୂମିରୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯିବା ପରେ, ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ଉପରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର "*ଯଥାର୍ଥ* ଘରୋଇ ଉପଭୋଗ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ନ ଆସିବା ପରେ, ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିୟମ **2 (0)** ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ, ଏବଂ ଫଳସ୍ୱରୂପ ନିୟମ **3** ରେ ଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲାଗୁ ହେବ ।

ଅମ୍ରିତ ଲାଲ ନାଥୁଭାଇ ଶାହା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ, **[1976] 4** ଏସ. ସି. ସି. **108,** ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

2. 1990ର ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ **2 (1), 2 (o)** ଏବଂ ନିୟମ **3**ର ମିଳିତ ପଠନରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ଯେ ନିଜ ସପକ୍ଷରେ ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଖଣି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ହାତକୁ ନେଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଫଳସ୍ୱରୂପ ଯଦି ରେଳ ପ୍ରଶାସନ ଜମିର କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥକୁ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, **1990** ଅନୁଯାୟୀ ଆଦାୟଯୋଗ୍ୟ ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ।

3. ଯଦି ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ, ଯଦିଓ ଜଣେ ପଟ୍ଟାଧାରୀ ନୁହେଁ ଏବଂ ନିୟମ **3** ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକୃତ ନୁହେଁ, ତେବେ ଏପରି ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ, ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ନିୟମ **24** ରେ ଥିବା ଜୋରିମାନା ପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବ । ଏହି ସ୍ଥିତିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏବଂ ନିୟମ **10** ର ଉପ-ନିୟମ **2** ରେ ଥିବା ନିଷେଧକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏବଂ ଏହି ତଥ୍ୟକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ଯେ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ବିଛାଇବା ଏବଂ ଏହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହିପରି ଛୋଟ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ବିଛାଇବା ସମୟରେ ଉତ୍ତୋଳନ ଏବଂ ବ୍ୟବହୃତ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ଅଧିକାରିତା : ଦେୱାନୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 2235/1996 ।

ଓ. ଜେ. ସି. ନଂ. 1961/1991ରେ ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ତା 22.04.1994 ରିଖର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ।

ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ପି. ଏନ୍. ମିଶ୍ର, ସୁଶ୍ରୀ କୀର୍ତ୍ତି ରେଣୁ ମିଶ୍ର, କେ.ଏନ୍. ତ୍ରିପାଠୀ, ଆର୍.ଏମ୍. ପଟ୍ଟନାୟକ, ଅଭିଷ୍ଟ କୁମାର ଏବଂ ଏସ୍. ମିଶ୍ର ।

ଉତ୍ତରଦାତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପି.ପି. ମାଲହୋତ୍ରା, ରାଜୀବ ଶର୍ମା ଏବଂ ଅନୀଲ କଟିୟାର ।

ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ **ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ପଟ୍ଟନାୟକ**ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଦୁଇଜଣିଆ ଖଣ୍ଡପୀଠଙ୍କ ରାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଆବେଦନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ବିଚାର ପାଇଁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ରେଳ ଲାଇନ ବିଛାଇବାରେ ବ୍ୟବହୃତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ହେବ କି? ଏହି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିବାଦୀୟ ନୁହେଁ, ଯଥା - ରେଳ ଲାଇନ ବିଛାଇବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରି ରେଳ ପ୍ରଶାସନକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ରେଳ ଲାଇନ ବିଛାଇବା ପାଇଁ ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଭୂମିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ପଥର ଏବଂ ମାଟି ଭଳି କେତେକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କଲା, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ରାଜସ୍ୱ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଲାଭାଂଶ ଏବଂ ଉପକର ଆଦାୟ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଏବଂ ଭାରତ ସଂଘ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଏକ ଆଜ୍ଞାଦେଶ ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରି ଏହାକୁ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲେ । ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଅନୁଯାୟୀ, କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ପଟ୍ଟାଧାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲାଭାଂଶ କିମ୍ବା ଉପକର ଆଦାୟ କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଜମି କିମ୍ବା ସେଥିରେ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ପଟ୍ଟାଧାରୀ ନ ଥିବାରୁ, ଉପରୋକ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ କୌଣସି ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଯେ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ବିଛାଇବା ପାଇଁ ଜମିକୁ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ଅର୍ଥ ଜମିରେ ଥିବା ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ମାଲିକାନା ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବା ନୁହେଁ ଏବଂ ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ (ନିୟାମକ ଏବଂ ବିକାଶ) ଅଧିନିୟମ, 1957 (ଏହା ପରେ 'ଅଧିନିୟମ' ଭାବରେ ସୂଚିତ) ତଥା ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, 1990 (ଏହା ପରେ 'ନିୟମାବଳୀ' ଭାବରେ ସୂଚିତ) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ, ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଉକ୍ତ ଜମିରୁ କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ହେବ ଏବଂ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ, ରାଜସ୍ୱ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଉଚିତ୍ ଭାବରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଜାରି କରିଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟରେ ରାୟ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ରେଳ ପ୍ରଶାସନ ଦ୍ୱାରା ଖନନ କରାଯାଇଥିବା ମାଟି ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର ପଥର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଅଟେ । ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଦ୍ୱାରା ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ଜମିରୁ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଲାଭାଂଶ ଆଦାୟ କରିବାର ଅଧିକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି

ଏବଂ ଯାହାର ଦଖଲ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଛି, ସେହି ଜମି ଉପରେ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲାଭାଂଶ ଆଦାୟ କରିବା ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଯଥାର୍ଥ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଜମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଯେହେତୁ କୌଣସି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ହସ୍ତାନ୍ତର ଦଲିଲ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇନାହିଁ, ତେଣୁ ସରକାରୀ ଜମି ହସ୍ତାନ୍ତରକୁ ମଞ୍ଜୁରୀ ଦେବା ସମୟରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିବା ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ପାଳନ କରିବେ ବୋଲି ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଏହାର ତା 10.6.1987 ରିଖର ଚିଠିରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିବାରୁ ଲାଭାଂଶ ପ୍ରଦାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏକ ସର୍ତ୍ତକୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ହସ୍ତାନ୍ତରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ପାଇଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରହିବ । ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଏହି ରାୟକୁ ଏହି ଆବେଦନରେ ଆପତ୍ତି କରାଯାଇଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ତରଫରୁ ହାଜର ହୋଇଥିବା ବିଦ୍ୱାନ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିବକ୍ତା ଶ୍ରୀ ପି. ଏନ୍. ମିଶ୍ର ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ ରାଜ୍ୟ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ମାଲିକ ଏବଂ କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲାଭାଂଶ କିମ୍ବା ଉପକର ଆଦାୟ କରିବାର ଅଧିକାର ଏହି ଅଧିନିୟମ ଏବଂ ଏହା ଅଧୀନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ନିୟମାବଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ । ବିଜ୍ଞ ଓକିଲଙ୍କ ଅନୁଯାୟୀ, ଅଧିନିୟମ 15 (1) ଅଧୀନରେ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିବା ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମାବଳୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ନିୟମାବଳୀ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ଖଣି ଲିଜ୍, ଅନୁମତି ଏବଂ/କିମ୍ବା ନିଲାମ ବିକ୍ରିର ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ବ୍ୟତୀତ, କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ/କିମ୍ବା ଅପସାରଣ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ନିୟମ 3 ର ପ୍ରାବଧାନ ଅନୁଯାୟୀ, ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସାଧାରଣ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯଥୋଚିତ ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ନିଜ ଜମିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ ଏବଂ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତାହା ଖଣି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସମାନ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହାକୁ ନିୟମ 3 ର ପରିସରରୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇଛି । ତେଣୁ ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ, ଯଦି କୌଣସି ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର କିମ୍ବା କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ନିଜ ଜମିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଏ କିମ୍ବା ଅପସାରଣ କରାଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିକ୍ରି କରାଯାଏ, ତେବେ ଏପରି ଉତ୍ତୋଳନ କିମ୍ବା ସଂଗ୍ରହ ଉପରେ ରାଜ୍ୟ ଲାଭାଂଶ ଆଦାୟ କରିବା ଯଥାର୍ଥ ହେବ ।

ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ, ଭାରତ ସଂଘ ପକ୍ଷରୁ ହାଜର ବିଦ୍ୱାନ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିବକ୍ତା ଶ୍ରୀ ପି. ପି. ମାଲହୋତ୍ରା ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଥିଲେ ଯେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତ ସଂଘ ସପକ୍ଷରେ ଦଖଲ ମିଆଦି ଅନୁମତି ପତ୍ର ଦଲିଲ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇନାହିଁ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ସ୍ଥାପନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଧିଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ଜମିରୁ, ଯାହାର ଦଖଲ ଭାରତ ସଂଘକୁ ଦିଆଯାଇଛି, ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ ପାଇଁ ଲାଭାଂଶ କିମ୍ବା ଉପକର ଆଦାୟ କରିବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ । ବିଜ୍ଞ ଓକିଲଙ୍କ ଅନୁଯାୟୀ, ରାଜ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାମଲାର ଫଇସଲା କରିବାରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ଥିଲେ ।

ରାଜ୍ୟ ଏହାର ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ମାଲିକ ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ରାଜ୍ୟ ପାଖରେ ନିହିତ । *ଅମୃତ ଲାଲ ନାଥୁଭାଇ ଶାହା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଭାରତ ସରକାର ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣେ* [1976] 4 ଏସ୍. ସି. ସି. 108 ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଛି । ସପ୍ତମ ଅନୁସୂଚୀର ତାଲିକା-I ର ପ୍ରବେଶିକା 54 କେନ୍ଦ୍ର ବିଧାନମଣ୍ଡଳକୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ବିକାଶର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ, ଯାହା ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଲୋକହିତରେ ସମୀଚୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ତାଲିକା-I ର ପ୍ରବେଶିକା 54 ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦତ୍ତ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି କେନ୍ଦ୍ର ବିଧାନମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ (ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ବିକାଶ) ଅଧିନିୟମ, 1957 ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହାର ଧାରା-2 ରେ ଏକ ଘୋଷଣା ରହିଛି ଯେ ଏହି ଅଧିନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ମାତ୍ରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖଣିଗୁଡ଼ିକର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ବିକାଶକୁ କେନ୍ଦ୍ର ଏହାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ନେବା ଉଚିତ୍ । ସପ୍ତମ ଅନୁସୂଚୀର ତାଲିକା II ର ପ୍ରବେଶିକା 23 ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ବିକାଶର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସହିତ ଜଡିତ କିନ୍ତୁ ଏହା କେନ୍ଦ୍ର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଥିବା ନିୟାମକ ଏବଂ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଲିକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତାଲିକା II ର ପ୍ରବେଶିକା 50 ହେଉଛି ଖଣିଜ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସଂସଦ ଦ୍ୱାରା ଲାଗୁ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ସୀମାବଦ୍ଧତା ଅଧୀନରେ ଖଣିଜ ଅଧିକାର ଉପରେ ଟିକସ ରଖିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନମଣ୍ଡଳର କ୍ଷମତା । ଖଣିଜ ଅଧିକାର ଉପରେ ଟିକସ ଲଗାଇବାର ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଏହି କ୍ଷମତାକୁ ଏମ୍.ଏମ୍.ଆର୍.ଡି. ଅଧିନିୟମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଦିଆଯାଏ ଏବଂ ଯଦି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମରେ କୌଣସି ଖଣିଜ ଉପରେ କୌଣସି ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି, ତେବେ ରାଜ୍ୟ ତାଲିକା II ର ପ୍ରବେଶିକା 50 ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉପରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ଲାଗି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅଧିନିୟମରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ, ତେବେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟିକସ ଲାଗୁ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ଲାଗି ରାଜ୍ୟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷମତା ରହିବ । ଏମ୍.ଏମ୍.ଆର୍.ଡି. ଅଧିନିୟମର ଧାରା 15 ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଖଣି ଲିଜ୍ ଅନୁଦାନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଏବଂ ଏହା ସହିତ ଜଡିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ନିୟମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।" ଏମ୍.ଏମ୍.ଆର୍.ଡି. ଅଧିନିୟମ 3 (e) ରେ "କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ" ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିର୍ମାଣ ପଥର, ବଜରା, ସାଧାରଣ ମାଟି, ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାଧାରଣ ବାଲି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ, ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସରକାରୀ ଗେଜେଟରେ ଅଧିସୂଚନା ଦ୍ୱାରା ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିପାରନ୍ତି । ଏମ୍.ଏମ୍.ଆର୍.ଡି. ଅଧିନିୟମର ଧାରା 15 ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦତ୍ତ କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ, 1990 ନାମରେ ଏକ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ଉପରୋକ୍ତ ନିୟମାବଳୀର ନିୟମ 3 ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ, ଯାହା ନିମ୍ନରେ ଉଦ୍ଧୃତ ହୋଇଛି:

"ନିୟମ 3.ଏହି ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ପଥର ଖଣି ଲିଜ୍, ଅନୁମତି ଏବଂ/କିମ୍ବା ନିଲାମ ବିକ୍ରିର ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଏବଂ ତାହା ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ, ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ/କିମ୍ବା ଅପସାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବେ ନାହିଁ।

ଉଲ୍ଲେଖଥାଉକି, ସାଧାରଣ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଘରୋଇ ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ଜମିରୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ, ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ/କିମ୍ବା ଅପସାରଣ କରିବା ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଧରାଯିବ ନାହିଁ।"

ଉପରୋକ୍ତ ନିୟମ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ ଯେ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ପଥର ଖଣି ଲିଜ୍ ଏବଂ/କିମ୍ବା ନିଲାମ ବିକ୍ରିର ନିୟମ ନିବନ୍ଧନ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ଏବଂ ଏହା ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ, ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ/କିମ୍ବା ଅପସାରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ। "ବ୍ୟକ୍ତି" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିଟି ନିୟମ 2 (1) ରେ ଏହିପରି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି:-

"*ନିୟମ 2 (1):*"ବ୍ୟକ୍ତି" ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଏକ ଫାର୍ମ, ଏକ କମ୍ପାନୀ, ଏକ ସଙ୍ଗଠନ କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ସଂସ୍ଥା, ରାଜ୍ୟ କିମ୍ବା କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ କିମ୍ବା ବିଭାଗ ଏବଂ ଏକ ଶ୍ରମ ସମବାୟ ସମିତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ।

ନିୟମ 2 (1) ରେ "ବ୍ୟକ୍ତି" ର ଉପରୋକ୍ତ ସଂଜ୍ଞାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏବଂ ନିୟମ 3 ରେ ଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଏପରି ଅନୁମତି ମଞ୍ଜୁର ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଖଣି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହକଦାର ହେବେ ନାହିଁ, ଏବଂ ଏହା ଅନୁମତିର ନିୟମ ଓ ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନର ଯୁକ୍ତି ଯେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ସପକ୍ଷରେ କୌଣସି ଦଖଲ ମିଆଦି ଅନୁମତି ପତ୍ର ନ ଥିବାରୁ, ଏହା କୌଣସି ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ, ନିୟମ 3 ର ପ୍ରାବଧାନକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି, ଯାହା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଚିତ୍ ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ବ୍ୟତୀତ ନିଜ ଜମିରୁ ଛୋଟ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତୋଳନ କିମ୍ବା ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ନିଷେଧ କରେ, ଏହା ଭଲ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଯଥାର୍ଥ ଘରୋଇ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ମାଲିକଙ୍କ ନିଜ ଜମିରୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯାଇଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିୟମ 3ର ପ୍ରାବଧାନରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବାଦ ଦେବା, ଏହା ନିୟମ 2 (0) ର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟରେ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ମାମଲା ହେବ, ଯାହା ନିମ୍ନରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ଉଦ୍ଧୃତ ହୋଇଛି:

"*ନିୟମ 2 (0):* "ଖଣି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ"ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଏଥିରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସ୍ଥାପନ, ଟ୍ରାମୱେ ବିଛାଇବା, ରାସ୍ତା ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ଖଣି ଖନନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାଥମିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ"।

ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଭୂମିରୁ ଉତ୍ତୋଳନ କରାଯିବା ପରେ, ଯେହେତୁ ରେଳପଥରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥର ବ୍ୟବହାର "ଯଥାର୍ଥ ଘରୋଇ ଉପଭୋଗ" ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଆସେନାହିଁ, ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟଟି ନିୟମ 2 (0) ଅନୁଯାୟୀ ଏକ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ, ଏବଂ ଫଳସ୍ୱରୂପ ନିୟମ 3 ରେ ଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଲାଗୁ ହେବ । ନିୟମ 2 (1), 2 (o) ଏବଂ ନିୟମ 3 ର ଏକ ମିଳିତ ପଠନ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ ଯେ ଯଦି ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଏକ ଅନୁମତି ମଞ୍ଜୁର ନହୁଏ, ତେବେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରିବନାହିଁ ଏବଂ ଫଳସ୍ୱରୂପ, ଯଦି ରେଳ ପ୍ରଶାସନ ଜମିର କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥକୁ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରେ, ତେବେ ଏହା ଓଡ଼ିଶା କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ରିହାତି ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଦେୟଯୁକ୍ତ ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ନିୟମ 13 ଅନୁଯାୟୀ ଲାଭାଂଶ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ଉପାର୍ଜିତ ହୁଏ ଏବଂ ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, ଏହା ଏକ ଲିଜ୍ ଦଲିଲ ବିଷୟରେ କୁହେ । ଯଦି ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ, ଯଦିଓ ଜଣେ ପଟ୍ଟାଧାରୀ ନୁହେଁ, ଏବଂ ସେହିପରି ନିୟମ 3 ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଖଣିଜ ଉତ୍ତୋଳନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୌଣସି ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଧିକୃତ ନୁହେଁ, ତେବେ ଏହିପରି ଅନଧିକୃତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ନିୟମ 24 ରେ ଜୋରିମାନା ପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବ । ଏହି ସ୍ଥିତିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏବଂ ନିୟମ 10 ର ଉପ-ନିୟମ 2 ରେ ଥିବା ନିଷେଧକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏବଂ ଏହି ତଥ୍ୟକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ଯେ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ବିଛାଇବା ଏବଂ ଏହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏହିପରି ଛୋଟ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ, ଆମେ ବିଚାର କରିବୁ ଯେ ରେଳ ଟ୍ରାକ୍ ବିଛାଇବା ସମୟରେ ରେଳବାଇ ପ୍ରଶାସନ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତୋଳନ ଏବଂ ବ୍ୟବହୃତ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ପାଇଁ ଏହା ଲାଭାଂଶ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ଆକ୍ଷେପିତ ରାୟକୁ ତଦନୁଯାୟୀ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇଛି ।

ଭି. ଏମ୍.   ଆବେଦନକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲା ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର:
ସୁବୋଧ ରାଉତ,
ଅନୁବାଦକ,
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।